

Wpływ telewizji na dziecko
Sprawozdanie z badań ankietowych
przeprowadzonych przez mgr Sławomira Mackiewicza
w klasach IVa i VIa Szkoły Podstawowej w Mikołajkach
Semestr II r.szk.2000/2001

1. Identyfikacja problemu

Analizie poddać chcę zjawisko nieumiejętnego organizowania czasu wolnego przez uczniów szkoły podstawowej. Jako nauczyciel prowadzący zajęcia pozalekcyjne z klasami szóstymi (koło redakcyjne gazetki szkolnej), miałam duże trudności z zachęceniem nawet niewielkiej grupy uczniów pracą w kole zainteresowań. Z rozmów z innymi nauczycielami wywnioskowałam, że nie jest to problem odosobniony. W skład grup kół zainteresowań wchodzi głównie czwartoklasiści. Uczniowie klas szóstych niechętnie angażują się w pracę pozalekcyjną. Zainteresowałam się przyczyną takiego stanu rzeczy.

2. Geneza i dynamika zjawiska

Z obserwacji oraz rozmów z dziećmi wywnioskowałam, że przyczyną braku zainteresowania zajęciami pozalekcyjnymi wśród szóstoklasistów jest po prostu brak czasu. Uczniowie tłumaczą się, że obciążeni ogromem prac domowych zadawanych przez nauczycieli, nie są w stanie wygospodarować dodatkowych chwil na zajęcia pozalekcyjne, a chcą jeszcze wypocząć - głównie siedząc przed telewizorem i oglądając przygody swoich ulubieńców. Celem moich dociekań było uzyskanie informacji o ilości czasu poświęconego telewizji oraz rodzajach oglądanych programów.

Badania ankietowe przeprowadzone zostały w klasach: IVa i VIa Szkoły Podstawowej w Mikołajkach 6 kwietnia 2001 roku i dotyczyły wpływu telewizji na dzieci i młodzież w wieku szkolnym

Wyniki ankiety przeprowadzonej w klasie VIA udostępniła mi wychowawczyni tej klasy, pani mgr Elżbiety Cieśla, która również zajęła się analizą problemu telemanii wśród swoich wychowanków. Mając dane z dwóch klas, IVA której jestem wychowawcą i VIA, pokusiłam się o dokonanie analizy porównawczej wyników osiągniętych w klasie młodszej i starszej szkoły podstawowej.

Podstawy teoretyczne opracowałam w oparciu o literaturę z dziedziny psychologii i pedagogiki. Szczególnie przydatnymi okazały się opracowanie J. Izdebskiej Rodzina, dziecko i telewizja Białystok 1996 oraz praca P. Kossowskiego Dziecko i reklama telewizyjna Warszawa 1999.

Badaniem objęto łącznie 43 uczniów. Wypełniali oni anonimową ankietę, w której mieli udzielić odpowiedzi na następujące pytania:

1. Ile razy w tygodniu oglądasz telewizję?
2. Jakie programy najczęściej oglądasz?
3. W jakich godzinach najczęściej oglądasz telewizję?
4. Jak długo oglądasz telewizję w ciągu jednego dnia?
5. Czy uczęszczasz na zajęcia pozalekcyjne?

Z wynikami badań na zebraniach klasowych zostali zapoznani rodzice uczniów klas IVa i VIa. Uczniowie zaś poznali wyniki ankiety na godzinach do dyspozycji wychowawcy. Na zajęciach tych omówiono także zagadnienia pozytywnego i negatywnego wpływu telewizji na zdrowie człowieka, poruszono także problem aktywnego spędzania czasu wolnego.

Znaczenie problemu

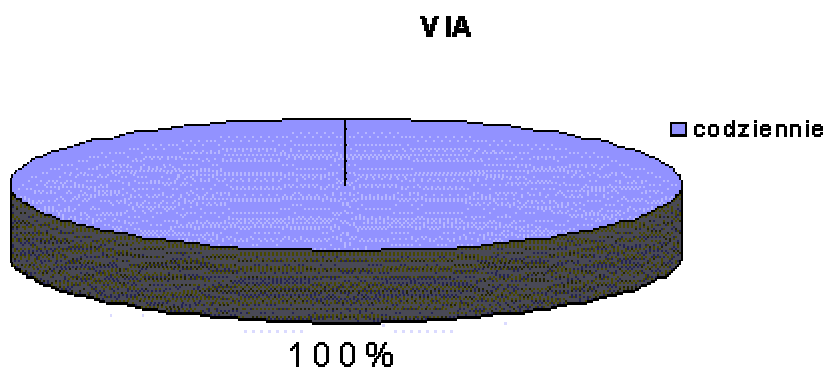
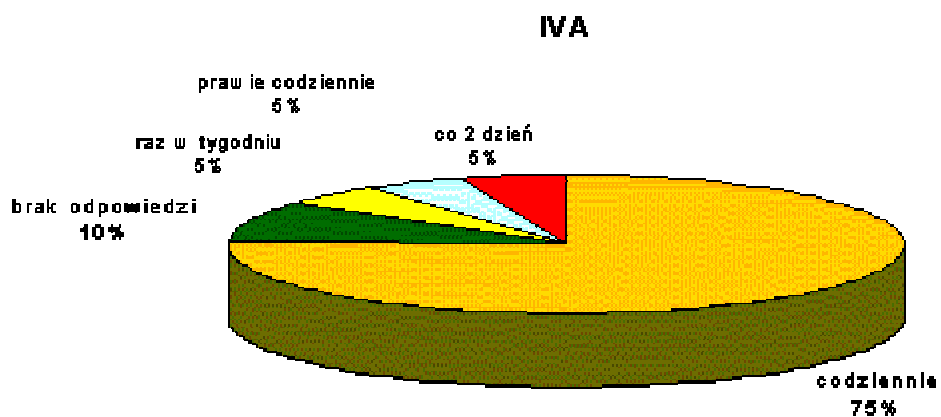
Telewizja podporządkowała sobie strukturę czynności dnia uczniów, wprowadzając trwałe zmiany w ich organizację, m. in. poprzez redukcję czasu na naukę, pracę, wypoczynek czynny. Konsekwencją czego jest zaniedbywanie przez nich nauki szkolnej w domu, skracanie czasu na jej wykonanie, odrabianie szkolnych prac domowych w pośpiechu. Niepokojące jest także to, że większość dzieci ogląda telewizję podczas odrabiania lekcji, co z pewnością nie pozostaje bez wpływu na jakość wykonania pracy domowej. Telewizja niszczy zdolność dziecka do samodzielnego myślenia, ogranicza rozwój społeczny, rozleniwia wyobraźnię dziecka. Nie ulega wątpliwości, że dzieci oglądające telewizję zdobywają wiadomości, które są jednak fragmentaryczne, wielokrotnie bezużyteczne, zaśmiecające tylko pamięć, szczególnie wtedy, gdy jest efektem niekontrolowanego przesiadywania przed telewizorem.

4. Wyniki badań

Częstotliwość korzystania z telewizji

Zdecydowana większość badanej młodzieży w odpowiedzi na pytanie pierwsze (Ile razy w tygodniu oglądasz telewizję?) twierdzi, że czyni to codziennie - 75% czwartoklasistów i 100% szóstoklasistów. Z grupy czwartoklasistów około 4% odpowiedziało, że telewizję ogląda tylko w soboty i niedziele. Tyleż samo, że rzadko, oraz 5 % , że ogląda telewizję raz w tygodniu.

Ile razy w tygodniu oglądasz telewizję?

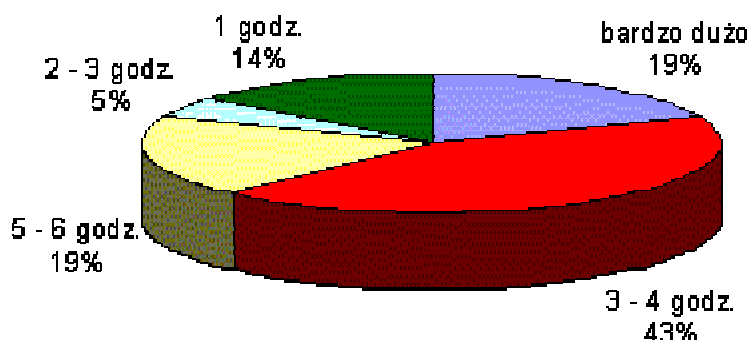
Rysunek 1

Czas poświęcony na oglądanie telewizji

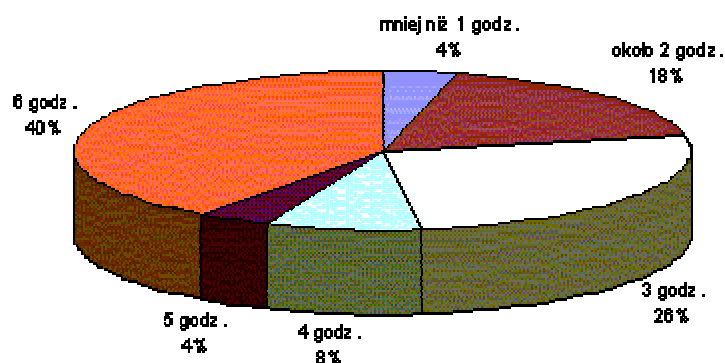
Analizując rysunek2 warto zwrócić uwagę, że w obu klasach blisko 20% badanych uczniów ogląda telewizję od 1 do 2 godzin dziennie; od 2 do 3 godzin dziennie 5% w kl. IVA, zaś w VIA 26%. Więcej niż 3 godziny przed telewizorem siedzi 81% czwartoklasistów i 52% szóstoklasistów. Zaledwie 14 % czwartoklasistów i 4% szóstoklasistów telewizję ogląda mniej niż 1 godzinę dziennie. Większość dzieci w ten sposób spędza całe popołudnie i wieczór.

Jak długo oglądasz telewizję w ciągu jednego dnia?

IVA

VIA

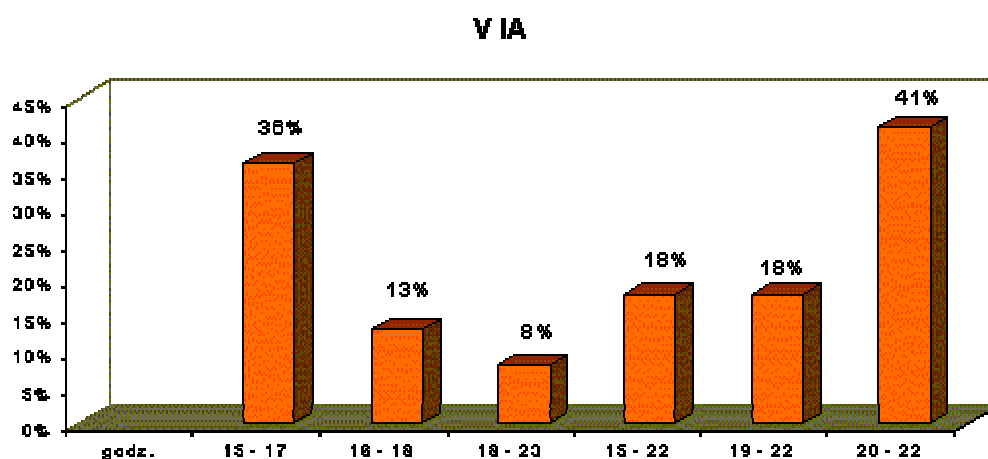
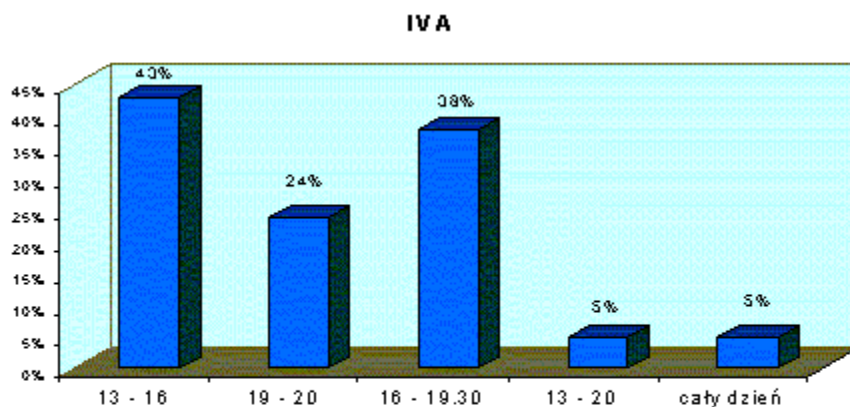
Rysunek2

Wyniki badań są szokujące. Okazuje się, że dzieci włączają telewizory zaraz po przyjeździe ze szkoły (63% czwartaków). Szóstoklasiści są wtedy jeszcze w szkole. Oni zasiadają przed telewizorem zwykle o godzinie 15.00 (54% szóstoklasistów) i często siedzą przed nim do późnych godzin nocnych (85%), czego nie wykazały badania w klasie czwartej, gdzie tylko jeden uczeń przyznał się, że telewizję ogląda do późna.

. 36% uczniów klasy szóstej odpowiedziało, że ogląda telewizję między 15.00- 17.00. 38% uczniów klasy czwartej spędza czas przed telewizorem między 16.00 a 19.30. 24% zaś między 19.00 a 20.00. Pozostali w innych przedziałach czasowych, które mieściły się między 18.00, a 22.00. Część badanych podawało 2, a nawet 3 różne przedziały czasowe. Patrząc na uzyskane wyniki badań nasuwa się pytanie - Kiedy odrabiają pracę domową? Gdzie jest miejsce na zabawy na świeżym powietrzu, kontakty z rówieśnikami? Rozbieżność czasowa

oglądalności programów telewizyjnych wskazuje o odmiennych zainteresowaniach czwartoklasistów i szóstoklasistów.

W jakich godzinach najczęściej oglądasz telewizję?

Rysunek3

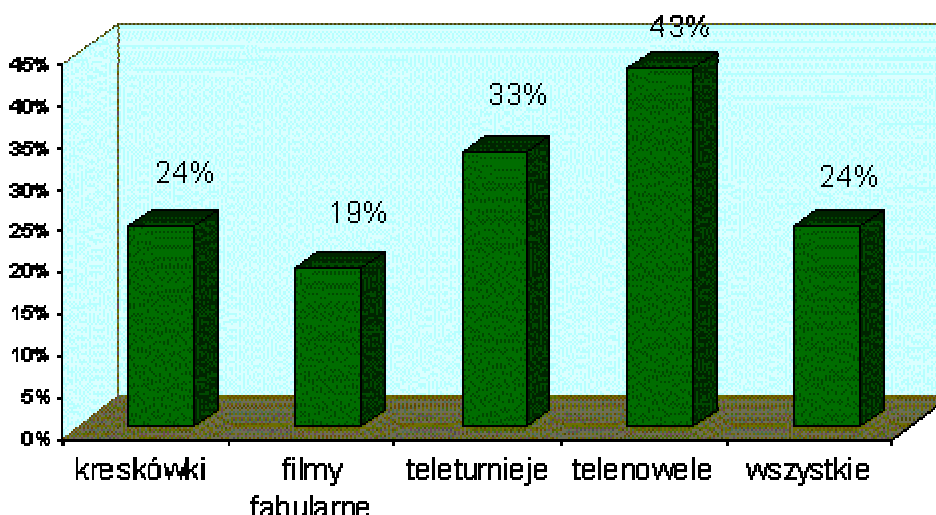
Tabela 1 - Programy oglądane przez uczniów

Rodzaje oglądanych programów	IVA	VIA
Teleturnieje	33%	82%
Telenowele	43%	32%
Filmy fabularne	19%	92%

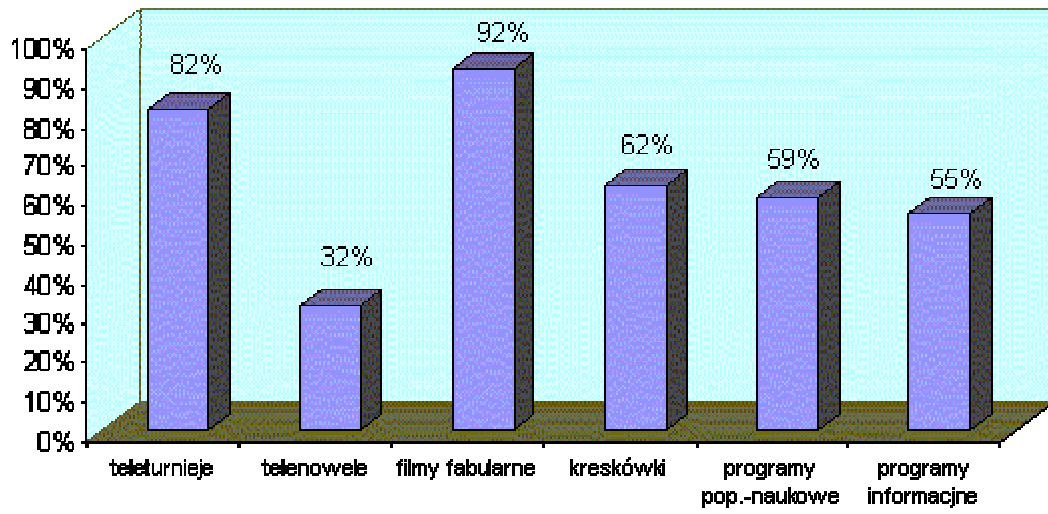
Programy popularnonaukowe	--	59%
Programy informacyjne	--	55%
Kreskówki	24%	62%
Wszystkie	24%	14%

Dokonując analizy tabeli 1 zwrócić należy uwagę na odmienność zainteresowań "telewizyjnych" przedstawicieli obu grup. Uczniowie młodszy preferują programy rodzinne: teleturnieje (33%), telenowele (43%). Przepuszczalnie również filmy fabularne należą do gatunku familijnych, gdyż przeważająca większość czwartoklasistów nie ogląda telewizji w godzinach wieczornych. Szóstoklasiści preferują filmy fabularne (92%), prawdopodobnie filmy dla dorosłych, emitowane po godzinie 20.00. Duża grupa, bo aż 82% to miłośnicy teleturniejów typu Dwa Światy czy Big Brother. Młodsze dzieci nie oglądają programów popularnonaukowych i informacyjnych. Inaczej sytuacja przedstawia się w grupie starszej. 59% szóstoklasistów systematycznie ogląda programu popularnonaukowe, a 55% programy informacyjne. Nie przeszkadza im to jednak na poświęcenie czasu na programy dla młodszych dzieci (kreskówki) -62%.

IVA

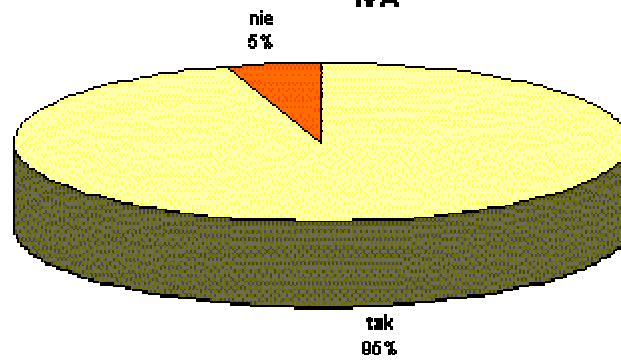
VIA

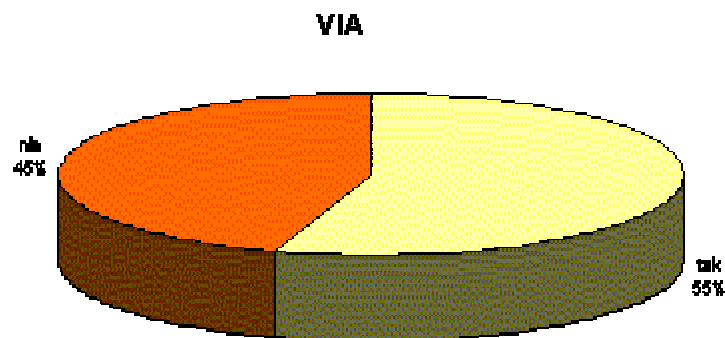

Rysunek4

Czy uczęszczasz na zajęcia pozalekcyjne

IVA

Rysunek5

95% czwartoklasistów uczęszcza na zajęcia pozalekcyjne, w klasie szóstej grupa ta jest znacznie mniejsza - 55%. Młodzież już nie ma czasu na nic poza telewizją...

Znaczenie problemu

Preferencje telewizyjne dzieci i młodzieży

Na podstawie uzyskanych wypowiedzi można stwierdzić, że zainteresowania telewizyjne dzieci i młodzieży wyraźnie się różnią. Młodsze preferują programy rodzinne, oglądane prawdopodobnie z rodzicami. Inaczej sprawa przedstawia się w przypadku młodzieży, która gustuje w programach dla dorosłych. Niestety, dominują tu filmy i programy emitowane w godzinach wieczornych. Dość popularne są programy edukacyjne (ale tylko w grupie szóstoklasistów).

Dzięki oddziaływaniom środowiskowym dziecko ma możliwość poznawania nieznanego mu faktów, zjawisk dotyczących różnych dziedzin życia społecznego, nauki, techniki, kultury. Istotne miejsce w tym procesie zajmuje telewizja. Coraz częściej dzieciństwo współcześnie żyjących dzieci określane bywa mianem - dzieciństwa telewizyjnego. Odbiór telewizji przez dziecko rozpoczyna się w domu rodzinnym i trwa przez cały okres jego dzieciństwa i młodości.

Wielość kanałów telewizyjnych daje dziecku możliwość wybierania - zmianę programów.

Pozytywny wpływ telewizji na uczniów

Telewizja staje się dzisiaj, dla dziecka, podstawowym często niezastąpionym źródłem wiedzy, nowych wiadomości, inspiruje do podejmowania nowych działań o charakterze społecznym i

opiekuńczym; do nowych pozytywnych zachowań

W wielu rodzinach na wsi jak również w mieście telewizja zaspokaja potrzeby dzieci i rodziców dotyczących:

uczestnictwa w kulturze: chodzenie do kina, teatru, na koncerty muzyki poważnej, lekkiej, do muzeum, na wystawy, do galerii, czytania książek, czasopism, gazet, słuchania audycji radiowych,

potrzeb poznawczych związanych z uzyskaniem informacji, wiedzy z zakresu różnych dziedzin nauki, techniki, kultury;

przeżywania różnych wydarzeń sportowych, kulturalnych;

odpoczynku, zabawy, rozrywki.

Określone warunki życia rodziny powodują, że telewizja przejmuje rolę wyrównującą braki tkwiące w rodzinie oraz w środowisku lokalnym, umożliwiając realizację wielu wyżej wymienionych potrzeb dzieci i rodziców. Telewizja przekazuje rodzicom w różnych programach wiedzę o wychowaniu i inspirowanie ich do określonych działań wychowawczych, poprzez stwarzanie możliwości codziennego skupiania wokół siebie członków rodziny, umacniania więzi psychicznej między nimi i w ten sposób integrowania rodziny. Odbywać się to powinno poprzez stworzenie rodzinnego uczestnictwa w odbiorze programów telewizyjnych.

Rozmowy rodziców z dziećmi o programach telewizyjnych mogą pomóc im w zrozumieniu i przyswajaniu przekazywanej przez telewizję wiedzy. Rodzice wyjaśniają, tłumaczą różne sekwencje programowe, przez co dzieci znajdują się pod mniejszym wpływem negatywnych scen. Rodzice dostarczają pożądanych, wartościowych wzorów zachowań.

Telewizja jest instytucją wspomagającą szkołę w procesie wychowania i przekazywania umiejętności i wiadomości. Programy kierowane do młodych odbiorców, odpowiednio przygotowane pod względem merytorycznym i artystycznym mogą im pomóc w prawidłowym rozumieniu współczesnego świata. Telewizja dostarcza wielu wartościowych treści, szczególnie w programach z zakresu biologii, fizyki, geografii i przyrody. Nie wymaga jednak wysiłku przyswajania ich, utrwalania i powiązania z innymi treściami. Uczeń - widz ogląda to, co chce. Nie to, co jest potrzebne, przydatne i wartościowe, ale to, co go interesuje.

Negatywny wpływ telewizji na uczniów

Środki masowego przekazu oddziałują na postawy dzieci często znacznie silniej niż wzory i modele przekazywane przez rodziców, wychowawców i nauczycieli. Ciekawa i atrakcyjna forma przekazu treści powoduje, że proces przyjmowania wiadomości jest przyjemny i dokonuje się okazjonalnie i mimowolnie. Rzeczywistość telewizyjna jest dla dziecka

abstrakcyjna, ale zarazem zaborcza. Potrafi zawładnąć jego czasem, zdeorganizować życie, podporządkować inne czynności, ale także rozbudzić chęć posiadania różnych rzeczy i dóbr, pozostawiając na uboczu inne wartości ludzkiego życia. Niebezpieczeństwa tego rodzaju dotyczą szczególnie dzieci, które nie potrafią samodzielnie wybierać, wartościować i oceniać przekazywanych im informacji.

Grożne z punktu wychowawczego są sygnały, że telewizja bardzo wyraźnie ogranicza czas na rozmowy rodzinne, kontakty bezpośrednie rodziców i dzieci, wspólne spacerowanie, wyjazdy, itp.

Zauważa się, że dzieci coraz mniej czasu poświęcają na pracę na rzecz rodziny, domu, gospodarstwa domowego, do minimum ograniczają formy aktywnego wypoczynku.

Środki masowego przekazu, koncentrują się na pozyskaniu jak największej widowni.

Uciekają się do wątków sensacyjnych i wyrafinowanych aktów przemocy, zarówno tych wymyślonych, jak i z "życia wziętych". Coraz częściej do gustów najmłodszych widzów, podobnie jak i nastolatków, autorzy programów próbują dotrzeć poprzez eksponowanie wątków sensacyjnych i towarzyszących im nieodłącznie aktów agresji fizycznej i słownej.

Filmy animowane wypełnione są obrazami i treścią tak charakterystyczną dla kina akcji.

Przeгляд tylko niektórych kreskówek, rejestr nagromadzonych w nich obraźliwych i wulgarnych wypowiedzi oraz liczne obrazy agresji fizycznej uświadamiają, jak wielkim zagrożeniem są niewinne w oczach dorosłych bajki. Najmłodsze dzieci dowiadują się, że walka w imię szlachetnego celu okupiona jest ofiarą, a w każdej walce są zwycięzcy i pokonani. Maluchy uczą się, że najsukuteczniejszym sposobem dochodzenia swoich racji, osiągnięcia sukcesów, sprawowania władzy, czy zwalczania przeciwników jest użycie siły, a także "odgrywanie" się za swoje. Niektóre obrazy przypominają sceny wyjęte z horrorów, które dorosłym pokazuje się po północy. Bestialskie okaleczanie ciała, obcinanie głów, podpalanie to nieliczne przykłady mogące powodować nerwice, lęk, a nawet fobie.

Na skutki nie trzeba długo czekać. Dzieci stają się nadpobudliwe i napastliwe, a to odbija się na funkcjonowaniu w grupie rówieśniczej, w kontaktach z rodzicami i nauczycielami, a także na wynikach w nauce. Znamy liczne przypadki z życia świadczące o tym, że młodzież często sięga po argumenty siłowe. Posługuje się pięściami i nogami. Coraz częściej wyposaża się w sprzęty ulicznego bandyty - kije, noże, siekiery. Młodociani złodzieje, bandyci działają według ściśle określonych wzorów ekranowych. Przemoc pokazywana w telewizji może w pewnych warunkach powodować niekorzystne zmiany w osobowości dziecka, zarówno w sferze poznawczej, emocjonalnej, jak też behawioralnej.

Problemy współczesnego życia do których można zaliczyć anonimowość osiedli, rodziny jednopokoleniowe, pogoń za pieniądzem, frustracje związane z pracą - wszystko to sprawia,

że rodzice większość czasu spędzają poza domem. Nuda, brak zajęć pozalekcyjnych w szkole, zamykanie ośrodków kulturalnych brak innej rozrywki niż telewizja powoduje, że dzieci wiele godzin po szkole spędzają przed telewizorem.

Szklany ekran niejednokrotnie zastępuje bliskiego człowieka, gdy rodzice są poza domem albo chcą odpocząć. W opiece nad dziećmi wyręcza ich wówczas telewizor. Rodzice są spokojniejsi, gdy twierdzą, że dziecko jest w domu, ogląda bajki i nie biega po podwórku. Niestety, często nawet nie orientują się, jakie programy ogląda ono w tym czasie.

Telewizja a zdrowie fizyczne dzieci

Codzienny, wielogodzinny kontakt dzieci z telewizją ma ujemny wpływ na ich zdrowie fizyczne. Telewizja wpływa na wzrok dziecka powodując jego uszkodzenia. Z kolei ograniczenie czasu na zabawy i gry ruchowe, sportowe, przebywanie na powietrzu stwarza niebezpieczeństwo chorób układu kostno-mięśniowego. Zapadnięta klatka piersiowa, zaokrąglone plecy, zwiotczałe mięśnie, obniżenie się sprawności fizycznej to objawy tzw. choroby telewizyjnej. Wielogodzinne przesiadywanie dzieci przed telewizorem prowadzi do skoliozy, zaburzeń w przemianie materii, otyłości, a nawet wzrostu cholesterolu we krwi. Bardzo niepokojące jest również wzrost schorzeń alergicznych spowodowanych nadmiernym przeciążeniem narządów zmysłu.

Wnioski końcowe

Reasumując należy stwierdzić, że dzieci oglądają telewizję za często, za długo i to programy wątpliwej jakości. Liczba dzieci spędzających godziny wieczorne przed telewizorem masuwa przypuszczenie, że rodzice albo nie mają pojęcia o tym fakcie, albo odbywa się to za ich przyzwoleniem.

Telewizja jest jednak wielkim dobrodziejstwem, ale tylko wtedy, gdy:

Mamy do czynienia z rodzinnym uczestnictwem w odbiorze programów.

Gdy rodzice planują wspólnie z dzieckiem czas i porę oglądania telewizji oraz zapewniają mu odpowiednie warunki odbioru programów telewizyjnych.

Gdy uczeń ogląda programy przeznaczone dla niego i to programy przygotowane prawidłowo pod względem merytorycznym i artystycznym.

5. Propozycje rozwiązania problemu

Plan oddziaływań wychowawczych:

a) przedstawić wyniki ankiety na zebraniu z rodzicami, aby uświadomić im wagę problemu, przeprowadzić pedagogizację rodziców na temat "Wpływ telewizji na dzieci i młodzież" zapoznać uczniów z propozycjami zajęć pozalekcyjnych organizowanych w szkole i poza nią (na godzinie do dyspozycji wychowawcy),

zorganizować klasowe imprezy o charakterze rozrywkowym (zabawy, wycieczki), wyrabiać wśród uczniów krytyczny stosunek do telewizji i umiejętność właściwego korzystania z telewizji.

Literatura:

1. Izdebska J. Rodzina, dziecko i telewizja, Białystok 1996.
2. Kossowski P. Dziecko i reklama telewizyjna, Warszawa 1999.
3. Izdebska J. Niektóre przejawy ujemnego oddziaływania telewizji na dzieci, "Problemy opiekuńczo-wychowawcze" 5/1994.
4. Sosa J. Włącz mi kreskówkę, mamo, "Nowa Szkoła" 2/2000.
5. Sikorski W. Funkcje wychowawcze TV, "Edukacja i dialog" 107/1999.
6. Wróbel A. Massmedia jako pośrednie środowisko społeczno-wychowawcze, "Wychowanie na co dzień" 10-11/2000.
7. Raś R. Korzystanie z telewizji i komputera, a ryzyko ograniczania rozwoju kontaktów społecznych uczniów, Chowanna t.1, Katowice 2000.